

INSTITUTI I KURRIKULËS DHE I TRAJNIMIT

PROGRAMET E KURRIKULËS BËRTHAMË TË GJIMNAZIT

FUSHA: GJUHA SHQIPE DHE LETËRSIA

LËNDA: GJUHË SHQIPE DHE LETËRSI

KODI: 4.1.11.B

PROGRAMI I LËNDËS SË GJUHËS SHQIPE DHE LETËRSISË

PËR KLASËN E 11^{të}

TIRANË, JANAR 2010

Programi i lëndës së gjuhës shqipe dhe letërsisë, klasa e 11^{të}, është vazhdim i programit të klasës së 10^{të}. Ai është ndërtuar duke marrë parasysh rolin e gjuhës dhe të letërsisë në jetën e njeriut.

Programi lëndor bazohet në parimin:

- e integritit të gjuhës shqipe dhe letërsisë;
- e rimarrjes së njohurive, duke i zgjeruar dhe i thelluar ato;
- se gjuha dhe letërsia përbëjnë themelet në procesin e të mësuarit, komunikimit, formimit të identitetit personal e kulturor, si dhe të lidhjeve ndërnjerëzore.

Misioni i lëndës është që të pasurojë përvojat dhe interesat e nxënësve në përdorimin e gjuhës e të letërsisë. Lënda synon që nxënësit ta përdorin gjuhën në forma të ndryshme të saj. Për rrjedhojë, ata do të *përballeshin* me të gjitha format e produkteve të shkruara (tekstin tregimtar, poetik, dramatik, shpjegues, përshkrues, argumentues/bindës dhe informativ), si dhe forma të produkteve të ndryshme mediatike. Nxënësit do të mësojnë t'i trajtojnë këto produkte si tekste që mund të **kuptohen dhe të ndërtohen**.

Është e domosdoshme të theksohet se mësimi i gjuhës dhe i letërsisë bëhet mbi të gjitha nëpërmjet **rritjes së kompleksitetit të veprave dhe teksteve me të cilat do të përballeshin nxënës/i,-ja nga klasa në klasë. Tekstet janë përzgjedhur në përputhje me zhvillimin emocional dhe mendor të nxënësve në klasa të ndryshme.**

Teksti është element i domosdoshëm dhe më i rëndësishëm i lëndës së gjuhës shqipe dhe letërsisë, pasi nëpërmjet tij do të realizohen gjithë objektivat e programit. **Janë pikërisht këto tekste dhe shkalla e vështirësisë së tyre në rritje, të cilat bëjnë që edhe objektiva të njëjtë në formulim me vitin paraardhës, të trajtohen në nivele dhe mënyra të ndryshme.** Konkretisht objektivi: - të analizojë gjuhën e figurshme të një teksti, merr “vlera” të ndryshme në varësi të llojit të tekstit. Ky ndryshim ndodh jo vetëm kur shkrimtarët u përkasin periudhave e drejtimeve të ndryshme, por edhe kur janë të së njëjtës periudhë e drejtimi letrar, p.sh.: proza e Koliqit dhe e Kutelit, e Kadares dhe e Agollit apo poezia e Shkrelit me Podrimjen e Reshpes me Camajn.

Tek objektivi: -të shkruajë fjali të thjeshta dhe të përbëra për të shprehur mendime të caktuara, është i domosdoshëm për çdo nivel shkollimi. Ky objektivi merr formë të ndryshme realizimi në klasa të ndryshme. Fjalitë e thjeshta në kontekstin e shkrimit të një nxënës/i,-eje në klasën e 6^{të} nuk kanë të njëjtën formë realizimi me fjalitë e thjeshta në shkrimin e një nxënës/i,-eje në klasën e 11^{të} të gjimnazit. Po ashtu, një ese tregimtare e shkruar me aftësitë e plota të një nxënës/i,-eje në klasën e 6^{të} nuk pritet të jetë eseja tregimtare e shkruar me nivelet dhe aftësitë e plota të një nxënës/i,-eje të klasës së 11^{të} të gjimnazit.

E rëndësishme në përvetësimin e aftësive të të lexuarit, të shkruarit, të dëgjuarit, të folurit, të vështruarit është që të kuptohet se:

- a) aftësitë në përdorimin e gjuhës dhe trajtimin e letërsisë rriten dhe ndërlikohen, në qoftë se gjuha dhe letërsia, gjithnjë e më shumë, përdoren në mënyrat dhe format e tyre komplekse. Për këtë, nxënësit duhet të angazhohen në tekste dhe bashkëbisedime që janë të pasura me ide dhe shprehësi dhe duke u rritur në shkallën e vështirësisë së tyre në mënyrën se si janë shtjelluar;
- b) përdorimi i gjuhës është një proces aktiv për ndërtimin e domethënies a kuptimit; një dëgjues lidh njohuritë e mëparshme për të kuptuar atë që thonë të tjerët;

- c) gjuha zhvillohet në një kontekst social dhe kulturor. Megjithëse ne e përdorim gjuhën për qëllime dhe veprimtari personale, ky proces lidhet edhe me të tjerët, duke u shndërruar kështu një akt ndërpersonal. Ne jemi dëgjues aktiv për ata që krijojnë tekstet e shkruara, të folura dhe vizuale; të tjerët dëgjojnë mendimet tona dhe lexojnë shkrimet tona;
- d) nxënësit realizojnë të nxënit jo duke i shtuar aftësitë një nga një në “bagazhin” e tyre, por nga përdorimi dhe zbulimi i gjuhës në dimensionet e saj të shumta.

- **Drejtimet thelbësore që përcaktojnë ndryshimin e programeve sipas klasave**

Së pari, programi merr parasysh se të gjitha konceptet, aftësitë dhe njohuritë trajtohen në tekste të llojeve të ndryshme (letrare dhe joletrare), të cilat përfaqësojnë periudha të ndryshme kohore dhe letrare, nëpërmjet formave të ndryshme të ligjërimit.

Së dyti, tekstet/veprat për secilën klasë janë zgjedhur dhe rekomanduar në përshtatje me moshën dhe njohuritë e programit. Kjo do të thotë që aftësitë, konceptet dhe njohuritë rimerren në tekste të niveleve të ndryshme të vështirësive.

a) *Tekste në përputhje me moshën*

Një nga pjesët e rekomanduara është poema “Këngët e Milosaos” (klasa e 10^{të}) dhe poema “Serafina Topia” (klasa e 11^{të}).

Shkalla e vështirësisë me tekstet poetike, të shkëputura nga poemat, është e ndryshme në përputhje edhe me kompleksitetin dhe përsosjen e stilit të poetit. Rritja e shkallës së vështirësisë qëndron para së gjithash në kompozicionin e jashtëm e të brendshëm, linjat e subjektit, ndërtimin e figurës morale të protagonistëve, organizimin e personazheve etj.

b) *Procesi i rimarrjes në tekste të niveleve të ndryshme të vështirësive*

Objektivi: *-të tregojë sesi teksti pasqyron marrëdhënie historiko-shoqërore të një periudhe kohore të caktuar, në dy vepra të Ismail Kadaresë, p.sh.: “Kronikë në gur” dhe “Kështjella” (klasa e 10^{të} dhe 11^{të}), nënkupton se zbulimi dhe demonstrimi që bën nxënësi, duke u mbështetur në tekstet gjegjëse, është i ndryshëm sepse:*

a) flitet për periudha të ndryshme, por jo vetëm kaq;

b) mënyra se si marrëdhëniet historiko-shoqërore pasqyrohen artistikisht në tekst, është e ndryshme dhe vjen duke u kthyer nga poetika surrealistike në simbolike.

Së treti, konceptet dhe njohuritë janë trajtuar duke marrë parasysh nivelet e taksonomisë së Blumit. Në klasën e 10^{të} zë vend më shumë njohja dhe të kuptuarit, në klasën e 11^{të} analiza dhe interpretimi i tyre dhe në klasën e 12^{të} sinteza, përgjithësimi dhe vlerësimi. (Kjo nuk pengon ndërthurjen e niveleve). Këtu nënkuptojnë edhe rimarrjen, e cila nuk është riprodhim mekanik, por vendosja e tyre në një kontekst të ri.

Shembull: klasa e 10^{të}, objektivat:

- të bëjë pyetje, analizuese, sintetizuese e kritike përpara, përgjatë dhe pas leximit të tekstit;

- t’u përgjigjet pyetjeve analizuese sintetizuese e kritike përpara, përgjatë dhe pas leximit të tekstit;

dhe në klasën e 11^{të}

- të bëjë pyetje pyetjeve analitike, sintetizuese e vlerësuese në mënyrë logjike përpara, përgjatë dhe pas leximit të tekstit;

- t’u përgjigjet pyetjeve analitike, sintetizuese e vlerësuese në mënyrë logjike përpara,

përgjatë dhe pas leximit të tekstit.

Përqendrohemi tek “Ferri” i Dante Aligierit. Nxënësi vendoset në një situatë pyetjeje mbi ndërtimin e poemës së Dantes, p.sh.:

- Pse titullohet kështu? Cili është zëri që tregon këtë udhëtim imagjinar? Roli i numrit tre... apo ndarja në njësi më të vogla kuptimore të pjesës etj. (secilës prej tyre i takon vetëm një motiv). Cili është funksioni i antitezës midis Ferrit dhe Parajsës?

Pra, pyetja dhe përgjigjja analizuese e më pas sintetizuese kërkojnë me domosdoshmëri që duke bashkuar elementet përbërëse të një situate, të formohen sekuencat që përbëjnë universin dantesk. Më tej kalohet tek pyetjet kritike, ku përmes pohimeve shkak-pasojë, marrëdhënieve të pjesës me të tërën, domethënies së simbolikës fetare në varg, në figura... të nxitet e kultivohet të menduarit kritik, si dhe të formohen shprehitë e ligjërimit të folur dhe të shkruar.

Në klasën e 11^{të} rimerret përsëri një fragment poetik nga kjo vepër, po këtë herë, përveç pyetjeve analizuese që shtjellojnë ndërtimin artistik më në detaje, nga alegoria tek simboli, kalohet në rindërtimin e kuptimit, duke e krahasuar me “Eneidën” e Virgjilit dhe duke e përgatitur për ardhjen e skenave shekspiriane. Objektivi i klasës së 11^{të} kërkon që nxënës/i,-ja të kalojë nga aftësitë e analizës dhe sintezës në qëndrime vlerësuese; kërkon të zbulojë dhe të vërë në pah artin e Dantes në dhënien e botës së brendshme të personazheve, pasioneve njerëzore dhe mësimet morale që përcillen prej tyre, të vlerësojë intuitën drejt gjuhës së popullit, të mbështesë vlerësimet e tyre me argumente etj.

Formulimi i pyetjes dhe i përgjigjes së nxënës/it,-es varet nga shkalla e njohjes me tekstin, nga mënyra se si dijet përpunohen në klasë, duke operuar me pyetje që nxiten nga strategji të ndryshme të të lexuarit, për të kuptuar e analizuar tekstin, por edhe për të ndërtuar kuptime të reja, të pasuruara nga përvoja letrare dhe jetësore e tij/saj në atë nivel shkollimi.

Së katërti, dihet mirë që të shkruarit, p.sh.: vetëm të një eseje argumentuese në klasën e 10^{të} mbi një tekst/vepër të caktuar nuk i jep nxënësit aftësitë e duhura për të thënë që ky nxënës e ka përvetësuar shkrimin e kësaj eseje si strukturë, ku ndërtohen dhe renditen argumentet për të mbrojtur një ide apo kundërshtuar atë, aq më pak të mund ta kthejë atë në shprehë. Po kështu, të ushtruarit në të shkruar për një periudhë kohore të caktuar, brenda një niveli shkollimi, nuk krijon mundësinë që nxënës/i,-ja të arrijë standardin e të shkruarit. Për këtë themi se trajtimi, zbërthimi, komentimi apo edhe të shkruarit e një eseje mbi, p.sh.: “Gjuha Shqipe” e Fishtës, nuk është i njëjtë si për nxënësin e klasës së 10^{të} dhe atij të klasës së 11^{të} e 12^{të}.

Pritshmëritë e nivelit të performancës mbi të njëjtin tekst në klasa të ndryshme ndryshon, ashtu sikurse disa tekste janë më të përshtatshme për nxënës/in,-en e klasës së 10^{të} e disa shumë më të përshtatshme për atë të klasës së 12^{të}. (I njëjti argument është i vërtetë për të gjitha llojet e aftësive që ky program synon përgjatë shkollës së mesme).

Aftësitë janë parë si *procese* dhe jo si *pika të izoluara njohurish*, madje si procese të hapura, që përplotësohen në çdo tekst.. Kjo nënkupton që të gjitha aftësitë që kanë të bëjnë me format e ndryshme të ligjërimit, si: të lexuarit, të shkruarit, të folurit të dëgjuarit, të vështruarit janë procese të cilat duhen rimarrë çdo vit në mënyrë që t'i afrohem përvetësimit të plotë dhe përfundimtar të tyre.

1. SYNIMI I LËNDËS

Lënda ka për synim të zhvillojë tek nxënësit:

- të lexuarit dhe të shkruarit e logjikshëm dhe kritik për t'i përgatitur ata për të ndërmarrë sfida dhe përgjegjësi gjatë jetës në të gjitha situatat;
- respektin dhe vlerësimin për përdorimin e gjuhës së shkruar dhe të folur, në mënyrë të saktë dhe të përshtatshme;
- vetëdijen për vlerat e teksteve letrare dhe joletrare për të pasuruar perceptimet, për të rritur sensin e identitetit kulturor dhe për të krijuar përvoja për kënaqësi estetike.

2. OBJEKTIVA TË PËRGJITHSHËM

Në përfundim të gjimnazit, në lëndën e gjuhës shqipe dhe letërsisë, nxënësit duhet:

- të përforcojnë njohuritë e tyre për gjuhën, letërsinë dhe komunikimin, duke përdorur koncepte të përshtatshme;
- të zhvillojnë mendimin kritik nëpërmjet mundësive të përditshme për të lexuar, për të shkruar, për të folur, për të vështruar dhe për të dëgjuar tekste të formave të ndryshme letrare, joletrare e mediatike;
- të respektojnë natyrën rekursive (përsëritëse) të artit, të përdorimit të gjuhës në jetën e përditshme, për qëllime dhe audienca të larmishme;
- të familjarizohen me konceptet kryesore të letërsisë, për të vlerësuar domethënien e teksteve duke u nisur nga kultura e tyre, me qëllim ndërtimin e identitetit dhe të kulturës individuale;
- të njihen me vepra të shkrimtarëve përfaqësues të periudhave të ndryshme të letërsisë shqiptare dhe botërore;
- të zhvillojnë të menduarit kritik e krijues, duke zgjeruar njohuritë e përgjithshme në letërsi, si dhe mprehtësinë e shprehësinë artistike e imagjinative, për të ndërtuar imazhin e tyre për botën;
- të përvetësojnë aftësi analitike për të analizuar, për të interpretuar, për të vlerësuar dhe për të prodhuar tekstet e tyre për një larmi funksionesh;
- të zbatojnë njohuritë dhe strategjitë e procesit të të lexuarit për t'u bërë lexues të pavarur e të rrjedhshëm, si dhe për të kuptuar tekste dhe materiale të llojeve të ndryshme;
- të shkruajnë me një përqendrim të qartë, organizim koherent, me të dhëna dhe hollësi të mjaftueshme për një sërë audiencash, qëllimesh dhe kontekstesh;
- të pasurojnë dhe ngulisin shprehitë folëse, shkruese, lexuese në përshtatje me objektin e ligjërimit;
- të flasin në mënyre efektive dhe ndikuese për audienca, qëllime, situata dhe kontekste të ndryshme;
- të jenë dëgjues aktivë në grupe formale dhe joformale, për të marrë informacion nga një shumëllojshmëri burimesh në situata të ndryshme;

- të vështrojnë, të vlerësojnë dhe të reagojnë ndaj teksteve dhe burimeve të shkruara, jo të shkruara dhe elektronike;
- të përzgjedhin dhe të interpretojnë informacione të ndryshme për botën në përgjithësi.

3. OBJEKTIVA SIPAS LINJAVE

36 javë x 3 orë/javë = 108 orë

TË LEXUARIT

Linja1. Ndërgjegjësimi fonologjik

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja demonstroi të kuptuarit e njohurive fonologjike të domosdoshme për të lexuar saktë fjalën. Ai/ajo i përdori këto njohuri gjatë procesit të lexuarit të teksteve të ndryshme¹, për të shqiptuar saktë fjalën dhe për ta kuptuar atë. Zbulimi e interpretimi i shenjave letrare, si dhe të ushtruarit e elementeve të ngjashme të shqipes është një proces i rëndësishëm gjatë nxënies.

Linja	Objektiva
Ndërgjegjësimi fonologjik²	<p>Në përfundim të klasës së 11te nxënës/i,-ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - të respektojnë strukturën fonetike të fjalës; - të artikulojnë fjalët e tekstit të dhënë në përputhje me njohuritë e fonetikës për strukturën fonetike të fjalës (p.sh.: rastet e takimit të dy bashkëtingëlloreve që në pamje të parë krijojnë një shkronjë të përbërë, rastet e takimit të dy shkronjave të njëjta dhe rastet kur drejtshqiptimi nuk përputhet me drejtshkrimin); - të praktikojnë elementet të ngjashme të shqipes, si: shqiptimi letrar, theksi, intonacioni, organizimet të ngjashme, imitimet dhe simbolizmi të ngjashëm që përdoren për shprehje; - të zbulojnë shenjat letrare, në të gjithë hapësirën e tekstit; - të interpretojnë shenjat letrare, në të gjithë hapësirën e tekstit.

Linja 2. Njohuritë mbi fjalën

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja demonstroi të kuptuarit e koncepteve mbi fjalën. Ai/ajo heton origjinën e fjalës për të zbuluar nëntekstin. Interpreton kuptimet e dyta si pasuri gjuhësore brenda situatës tekstuale dhe kuptimet e figurshme si pasuri e shprehjes artistike në një tekst letrar. Gjen dhe analizon praninë e parateksteve,

¹ Tekste të ndryshme nënkuptojnë tekste letrare dhe jo letrare, të shkruara, të folura dhe pamore.

² Objektivat e kësaj linje janë të përgjithshme, për të realizuar drejtshqiptimin e shqipes standarde.

interteksteve dhe hiperteksteve. Për të realizuar procesin e analizës dhe interpretimit, nxënës/i,-ja përdor tekste të marra nga burime të ndryshme.

Linja	Objektiva
Njohuritë mbi fjalën	<p>Në përfundim të klasës së 11te nxënës/i,-ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - të hetojë origjinën e fjalës si një mjet për të kuptuar domethënien e tekstit; - të gjejë kuptimin e fjalës nëpërmjet analizës fjalëformuese; - të dallojë përdorimet e fjalëve të huaja si burime shprehësie; - të interpretojë shprehësinë e fjalës për sendërtimin e tekstit; - të interpretojë shprehësinë e fjalës për të kuptuar dhe shqiptuar ligjërimin letrar të varianteve të gjuhës shqipe; - të interpretojë kuptimet e <i>dyta</i> të fjalëve si pasuri gjuhësore e shqipes brenda situatës tekstore; - të analizojë kuptimet e figurshme të fjalëve si pasuri e shprehjes artistike në një tekst letrar; - të interpretojë kuptimet e figurshme të fjalëve si pasuri e shprehjes artistike në një tekst letrar; - të analizojë kuptimet e <i>dyta</i> e të figurshme të fjalëve, si dhe ngjyresat emocionale të tyre.

Linja 3. Rrjedhshmëria

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja zhvillon të kuptuarit e konceptit për rrjedhshmërinë dhe shqiptimin e fjalëve në tekste të ndryshme. Ai/ajo ushtrohet në të lexuarit rrjedhshëm dhe në mënyrë të kuptimshme të teksteve të ndryshme, të marra nga burime të ndryshme.

Linja	Objektiva
Rrjedhshmëria	<p>Në përfundim të klasës së 11te nxënës/i,-ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - të lexojë rrjedhshëm (me shpejtësi, saktësi, shprehësi, kuptimësi) dhe me shqiptimin e duhur tekste të ndryshme; - të realizojë leximin shprehës në përshtatje me llojin e tekstit; - të ushtrojë leximin e qëllimshëm e të rrjedhshëm të teksteve të llojeve të ndryshme.

Linja 4. Strategjitë e të lexuarit

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja demonstroi të kuptuarit e koncepteve dhe të njohurive për strategjitë e të lexuarit. Ai/ajo përdori strategjitë e të lexuarit, bën identifikimin e veçorive të teksteve, përdori organizuesit grafikë në funksion të procesit të kuptuarit të tekstit. Nxënës/i,-ja ndjek udhëzimet e paraqitura për qëllime të ndryshme në tekste informative, si dhe tregon rrjedhën dhe koherencën e argumenteve në një tekst bindës. Ai/ajo parafrazon dhe përmbledh informacione të marra nga tekste të ndryshme.

Linja	Objektiva
Strategjitë e të lexuarit	<p>Në përfundim të klasës së 11te nxënës/i,-ja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - të zbatojë strategji të të lexuarit të tilla, si: strategjia e brainstorm-it, e hartës së tekstit, e problemzgjdhjes, e organizuesit grafik, e përmbledhjes, diagrami i Venit, mendo/puno në dyshe/shkëmbe me të tjerët, e parashikimit që janë efektive për të kuptuar tekste të ndryshme; - të përdorë tabela, diagrame, harta etj., për të memorizuar informacionin dhe për të monitoruar procesin e të kuptuarit; - të përdorë njohuritë e mëparshme, përmbajtjen dhe veçoritë organizative e grafike të teksteve të ndryshme për të bërë parashikime, për t'i rishikuar e për t'i verifikuar ato, gjatë dhe pas leximit të tyre; - të bëjë pyetje analitike, sintetizuese e vlerësuese përpara, përgjatë dhe pas leximit të tekstit; - t'u përgjigjet pyetjeve analitike, sintetizuese e vlerësuese në mënyrë logjike përpara, përgjatë dhe pas leximit të tekstit; - të përdorë informacionin e tekstit për të zbuluar nëntekstin dhe për të nxjerrë përfundime; - të dallojë prirjet (anësitë) dhe stereotipet në llojet e ndryshme të teksteve; - të dallojë informacionin thelbësor nga ai jothelbësor; - të përdorë parafrazimin dhe aftësitë organizuese për të parafrazuar informacionin e marrë nga tekste të llojeve të ndryshme, në një linjë të logjikshme duke ruajtur qëllimin e autorit/autorit; - të bëjë përmbledhjen e një teksti; - të gjejë qëllimin e leximit të një teksti; - të shpjegojë të veçantën e një teksti letrar; - të ndjekë udhëzimet e paraqitura për qëllime të ndryshme në tekste informative; - të tregojë rrjedhën dhe koherencën e argumenteve në një tekst bindës; - të përshkruajë teknikat që autor/i,-ja përdor për të mbështetur pozicionin e tij/saj.

Linja 5. Pasurimi i fjalorit

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja përdor materiale udhëzuese dhe hulumton fjalët e teksteve të ndryshme; analizon figurshmërinë e përdorur përmes burimeve të shprehësisë për të pasuruar fjalorin. Ai/ajo përdor të dhënat e kontekstit historik e letrar, si dhe origjinën e fjalës për të përcaktuar kuptimin e fjalëve të fushave të ndryshme. Nxënës/i,-ja ndërton fjalorin e një teksti letrar, të krijuar nga ai/ajo, duke përdorur modele fjalorësh të fushave të ndryshme studimi. Ai/ajo zbulon dhe interpreton shenjën/fjalët kyç të realizimit të një teksti letrar.

Linja	Objektiva
Pasurimi i fjalorit	<p>Në përfundim të klasës së 11te nxënës/i,-ja :</p> <ul style="list-style-type: none"> - të përdorë materiale udhëzuese (p.sh.: fjalorë, enciklopedi, internet etj.), që janë të përshtatshme për të pasuruar fjalorin në fusha të ndryshme; - të përdorë njohuritë e origjinës së fjalëve, si dhe të dhënat e kontekstit historik³ e letrar, për të përcaktuar kuptimin e fjalëve të fushave të caktuara të dijes; - të përdorë dukuri të tilla gjuhësore, si: polisemia, homonimia, onomatopetë, shprehjet frazeologjike, fjalëshpejtat (kalamburet), sinonimia, antonimia për të rritur forcën shprehëse të mendimit të tij/të saj; - të analizojë kuptimin dhe figurshmërinë e përdorur në tekste të ndryshme, përmes burimeve gjuhësore të shprehësisë (fonetike, morfologjike, leksikologjike, sintaksore), për të pasuruar fjalorin; - të shfrytëzojë përdorime të gjuhës së figurshme nga tekste të ndryshme dhe vepra letrare; - të përcaktojë kuptimin e fjalës së re nëpërmjet kuptimit të fjalës së origjinës; - të dallojë kuptimin e drejtpërdrejtë nga i nënkuptuari në tekste të ndryshme; - të hulumtojë fjalët e shkrimeve letrare dhe joletrare për të pasuruar fjalorin; - të ndërtojë fjalorin e një teksti letrar, të krijuar nga ai/ajo, duke përdorur modele fjalorësh të fushave të ndryshme studimi.

Linja 6. Aftësitë e të kuptuarit të tekstit dhe reflektimi ndaj tij

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja zhvillon njohuritë dhe aftësitë për të kuptuar tekstin. Ai/ajo zbulon dimensione kuptimore të caktuara, si: parateksti, interteksti dhe

³ Shembull: Në romanin e Viktor Hygoit, “Katedrale e Parisit”, në faqen e parë paragrafi II, kuptimi i fjalës “varje e bukur” nuk mund të kuptohet pa njohur ato kushte të jetës mesjetare që ktheu në një shfaqje të bukur varjen e një njeriu.

hiperteksti, duke vendosur në plan krahasues tekste të ndryshme. Nxënës/i,-ja analizon tema të ndryshme dhe zbulon gjuhën e figurshme të tekstit; identifikon faktin, opinionin, premisat e një argumenti. Gjithashtu, trajton tekste të periudhave të ndryshme kohore dhe zbulon karakteristika të formës, të përmbajtjes e të kompozicionit. Ai/ajo analizon vlerat artistike, gjuhësore, estetike dhe shoqërore të një vepre letrare.

Linja	Objektiva
Aftësitë e të kuptuarit të tekstit dhe reflektimi ndaj tij	<ul style="list-style-type: none"> - Në përfundim të klasës së 11te nxënës/i,-ja : - të analizojë tekstin si formë e ligjërit: poetik, tregimtar, dramatik, eseistik; - të tregojë sesi teksti pasqyron artistikisht marrëdhënie historiko-shoqërore të një periudhe kohore të caktuar; - të analizojë në plan krahasues tekste të ndryshme për të zbuluar dimensione kuptimore të caktuara mes tyre (parateksti, interteksti dhe hiperteksti); - të identifikojë karakteristika të formës të teksteve letrare dhe joletrare: hyrja, mbyllja, paragrafi, fragmenti, evidenca, indeksi, fjalorthi, tabela e përmbajtjes (kapitulli, prologu, epilogu); - të identifikojë karakteristika të kompozicionit në tekste letrare (i jashtëm, i brendshëm), elemente të subjektit (ekspozicioni, pika e lidhjes, zhvillimi i veprimit, pika kulminante, zgjidhja); - të identifikojë karakteristika përmbajtësore të teksteve (tema, tematika, motivi, karakteret); - të interpretojë funksionin e gjuhës së figurshme të përdorur në një tekst; - të analizojë gjuhën e figurshme të një teksti; - të analizojë vlerat artistike, gjuhësore, estetike dhe shoqërore të një vepre letrare; - të zbërthejë nëntekstin e një teksti letrar të caktuar; - të analizojë nëntekstin e një teksti letrar të caktuar; - të analizojë përdorimin e referencave të besueshme brenda një teksti; - të identifikojë organizimin metrik në tekste të ndryshme poetike (llojin e vargut, rrokjet, strofën, metrin etj.); - të tregojë se zgjedhja e fjalëve kyç ndikon në shtjellimin e temës ose në arritjen e qëllimit të saj; - të zbulojë tonin dhe atmosferën e përgjithshme të një teksti a vepre; - të analizojë stilin e autorit/autorese në tekste të ndryshme; - të identifikojë premisat e <i>vërteta</i> dhe <i>jo të vërteta</i> të një argumenti; - të dallojë <i>faktin</i> nga <i>opinionin</i> duke përdorur informacione nga teksti, argumente koherente dhe këndvështrimin vetjak;

	<ul style="list-style-type: none"> - të dallojë koherencën e argumenteve në tekste të ndryshme; - të analizojë qëndrimin e autorit ndaj “lëndës” që trajton dhe ndaj lexuesit të cilit i drejtohet (teksti dhe nënteksti përmes një veprë të plotë apo jo të tillë); - të bëjë dallimin ndërmjet përmbledhjes së tekstit dhe qëndrimit kritik ndaj tij.
--	--

Linja 7. Kërkimi

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja zhvillon aftësitë e domosdoshme për të realizuar punën kërkimore. Për të bërë kërkimin, ai/ajo përdor burime të ndryshme informative; vlerëson logjikën e vlefshmërinë e argumenteve në dokumente publike, si dhe shkallë në të cilën këto dokumente paraqesin qëndrimin e lexuesit. Nxënës/i,-ja përdor informacione nga burime të ndryshme për të ndërtuar një argument dhe për të nxjerrë përfundime

Linja	Objektiva
Kërkimi	<p>Në përfundim të klasës së 11^{të} nxënës/i,-ja :</p> <ul style="list-style-type: none"> - të përdorë burime të ndryshme informative, të përshtatshme për kërkimet e tij /saj; - të vlerësojë cilësinë e informacionit të përzgjedhur nga autor/i,-ja e tekstit; - të krijojë materiale për një portofol (dosje) që tregon një drejtim të caktuar karriere; - të vlerësojë logjikën dhe vlefshmërinë e argumenteve në dokumente publike; - të shpjegojë mënyrën si paraqiten këto dokumente, për të shtuar interesin në audiencën të ndryshme; - të tregojë shkallën sa këto dokumente paraqesin qëndrimin e lexuesit; - të paraqesë punë me shkrim dhe me gojë, të cilat përmbledhin materiale të ndryshme; - të përdorë informacione nga burime të ndryshme për një çështje të caktuar, për të ndërtuar një argument dhe për të nxjerrë përfundime.

TË SHKRUARIT

Linja 1. Shkrimi si proces

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja demonstroi të kuptuarit e procesit të shkrimit. Ai/ajo realizoi hapat e përcaktuara dhe të domosdoshme për këtë proces. Nxënës/i,-ja përdori strategji të ndryshme për të planifikuar shkrimin e tij/saj, redaktonte shkrimin duke përdorur sistemin e vlerësimit dhe mendimet e të tjerëve. Procesi i të shkruarit realizohet në shkrime të llojeve të ndryshme.

Linja	Objektiva
Shkrimi si proces	<p>Në përfundim të klasës së 11te nxënës/i,-ja :</p> <ul style="list-style-type: none"> - të përfshihet në të gjitha hapat e procesit të të shkruarit (parashkrimi, draftimi, rishikimi, shkrimi, dorëzimi), duke shkruar përditë e për një kohë të gjatë; - të përcaktojë temën për të cilën shkruan; - të përdorë strategji të larmishme (brainstorm-i, shkrimi i lirë, kllasteri, diagrami i Venit,) për të planifikuar shkrimin e tij/saj; - të redaktojë shkrimin duke përmirësuar stilin, këndvështrimin, organizimin, koherencën (rrjedhën logjike) dhe qartësinë e mendimit; - të përdorë elementet e sistemit të vlerësimit (ideja kryesore, nënidetë, organizimi, drejtshkrimi, fjalori, saktësia gramatikore, referencat) për shkrimin e tij/ e saj dhe të të tjerëve; - të analizojë cilësinë e një informacioni për ta përdorur më pas në shkrimin e tij/e saj; - të reflektojë ndaj shkrimit të tij/të saj; - të mbledhë informacione nga burime të ndryshme për qëllime të caktuara; - të përdorë (të shfrytëzojë) mendimet dhe sugjerimet e të tjerëve për të redaktuar përmbajtjen dhe organizimin e pjesës së shkruar.

Linja 2. Shkrimi si produkt

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja demonstroi të kuptuarit e konceptit të shkrimit përfundimtar si produkt që lexohet nga një audiencë e gjerë. Ai/ajo përdori elementet e domosdoshme për të përfunduar një shkrim cilësor. Nxënës/i,-ja drafton (skicon/harton) ide, shkruan paragrafë, hyrje dhe mbyllje duke përdorur stil vetjak dhe duke zbatuar kriteret gramatikore e drejtshkrimore për një produkt cilësor. Ai/ajo analizon dhe interpreton përdorimin e llojeve të ndryshme të fjalive (të thjeshta dhe të përbëra) për të përcjellë informacione dhe mesazhe në përputhje me qëllimin dhe audiencën. Gjithashtu, përdori pjesë të ndryshme të ligjëratës, fjalor dhe forma gjuhësore në funksion të llojit të ligjërimit.

Për të realizuar këto, nxënës/i,-ja ushtrohet në veprimtari praktike dhe paraqet produkte të shkrimeve të ndryshme.

Linja	Objektiva
Shkrimi si produkt	<p>Në përfundim të klasës së 11te nxënës/i,-ja :</p> <ul style="list-style-type: none"> - të identifikojë karakteristika, struktura dhe veçori të gjuhës në tekste të ndryshme, për t'i shfrytëzuar këto njohuri në

	<p>shkrimet e veta;</p> <ul style="list-style-type: none"> - të draftojë (skicojë/hartojë) një ide kryesore duke e mbrojtur atë me nënide dhe organizim të mirë të formës; - të shkruajë tekste me disa paragrafë duke zhvilluar një ide kryesore; - të analizojë origjinalitetin dhe besueshmërinë në tekste të publikuara; - të parashikojë nevojat dhe qëndrimin e lexuesit përmes strategjive të tilla, si: gjuha e përshtatshme, detaje specifike (fakte, dokumente etj.), përshkrime, shembuj dhe lloje të ndryshme shënimesh, si: shpjeguese, dedikimi, epigrami, anekdota; - të shkruajë hyrje dhe mbyllje tërheqëse e koherente; - të përdorë grafikë të përshtatshëm për të mbështetur idenë kryesore; - të shkruajë fjali të thjeshta dhe të përbëra për të shprehur mendime të caktuara; - të përdorë gjuhë të saktë, detaje specifike, përshkrime, shembuj, përkufizime; - të përdorë burime të <i>para</i> për të paraqitur të dhëna justifikime ose qëndrime, duke cituar burimet (librat, periodikët, burimet elektronike etj.); - të shkruajë pjesën në mënyrë të tillë që të bindë lexues të ndryshëm; - të përdorë fjalor dhe forma gjuhësore për të shprehur ngjyrimet emocionale personale; - të përdorë stil vetjak për të tërhequr vëmendjen e audiencës; - të përdorë pjesë të ndryshme të ligjëratës, të cilat krijojnë imazhe të gjalla në mendjen e lexuesit; - të përdorë struktura të tilla, si: kronologjia, sekuenca, titujt, nëntitujt etj. në shkrimin e tij/e saj; - të përdorë drejt lidhëzat dhe fjalët lidhëse në tekste të ndryshme.
--	---

Linja 3. Format e shkrimit, audiencia dhe qëllimet

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja demonstroi aftësitë për të shkruar në forma të ndryshme, për një shumëllojshmëri audiencash dhe qëllimesh. Ai/ajo shkruan tekste të ndryshme, si dhe bën shkrime për nevoja vetjake, duke zbatuar kriteret e domosdoshme për çdo (formë). Ndryshe nga klasa e 10^{të}, nxënës/i,-ja shkruan, veç të tjerave, edhe tekste tregimtare duke përdorur stilin vetjak. Tekstet i shkruan duke respektuar kriteret e shkrimit.

Linja	Objektiva
Format e	Në përfundim të klasës së 11 ^{të} nxënës/i,-ja :

shkrimet, audienca dhe qëllimet	<ul style="list-style-type: none"> - të shkruajë tekste përshkruese për qëllime dhe audienca të ndryshme; - të shkruajë tekste shpjeguese për qëllime dhe audienca të ndryshme; - të shkruajë tekste bindëse /argumentuese për qëllime dhe audienca të ndryshme; - të shkruajë tekste informative, si: memo, raporte, manuale për qëllime dhe audienca të ndryshme; - të shkruajë parafrazime të teksteve për qëllime dhe audienca të ndryshme; - të shkruajë përmbledhje të teksteve për qëllime dhe audienca të ndryshme; - të shkruajë tekste tregimtare (tregim); - të bëjë ripunimin e një eseje; - të shkruajë lloje të ndryshme tekstesh, të cilat: <ul style="list-style-type: none"> ▪ zhvillojnë një ide, ▪ kanë një organizim strukturor të përshtatshëm me qëllimin, audiencën dhe kontekstin, ▪ përfshijnë informacione të rëndësishme, duke përjashtuar informacionet më pak të rëndësishme, ▪ bëjnë përmbledhje me një rrjedhë logjike, ▪ mbështesin gjykimet me të dhëna të përshtatshme e thelbësore si dhe me detaje të për zgjedhura, ▪ paraqesin përfundime koherente; - të zbatojë të gjitha ligjet e të drejtës së autorit/autores ndaj informacionit të përdorur në punët me shkrim; - të përdorë efektivisht stilin vetjak për të mbështetur qëllimin dhe për të përfshirë audiencën në shkrimin e tij.
--	---

Linja 4. Drejtshkrimi dhe pikësimi

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja demonstroi të kuptuarit e rregullave drejtshkrimore, të pikësimit dhe të njohurive të gjuhës standarde shqipe. Ai/ajo i përdori këto njohuri në shkrimet e tij si dhe në procesin e redaktimit. Nxënës/i,-ja përdori materiale të ndryshme burimore që e ndihmojnë gjatë procesit

Linja	Objektiva
Drejtshkrimi dhe Pikësimi	<p>Në përfundim të klasës së 11^{të} nxënës/i,-ja :</p> <ul style="list-style-type: none"> - të përdorë rregullat drejtshkrimore të gjuhës standarde në të gjitha shkrimet e tij/saj; - të përdorë njohuri të gjuhës standarde për të redaktuar shkrimin vetjak dhe të tjerëve; - të përdorë rregullat e pikësimit të gjuhës standarde në të gjitha shkrimet e tij/saj;

	<ul style="list-style-type: none"> - të përdorë njohuri të pikësimit të gjuhës standarde për të redaktuar shkrimin vetjak dhe të tjerëve; - të përdorë një shumëllojshmëri materialesh burimore të tilla, si: fjalor shpjegues, sinonimik, enciklopedik, terminologjik, libër gramatike, internet etj., për të qortuar punët me shkrim; - të përdorë lidhëzat dhe fjalët lidhëse për të përforcuar zhvillimin logjik.
--	--

TE FOLURIT

Linja 1. Diskutimi

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja demonstroi aftësitë për të marrë rolin e drejtuesit dhe të dëgjuesit në një diskutim. Ai/ajo kundërshtoi një pozicion të caktuar dhe paraqet alternativën e tij/saj; vlerëson rolin e qëllimit, audiencës, situatës, rastit e kohës së caktuar në një diskutim, si dhe analizon përfundimet e diskutimit. Në të gjitha diskutimet, nxënës/i,-ja vlerëson kërkesën për përmbajtje të ngjeshur dhe faktorin kohë.

Linja	Objektiva
Diskutimi	<p>Në përfundim të klasës së 11te nxënës/i,-ja :</p> <ul style="list-style-type: none"> - të mbajë një qëndrim të caktuar ndaj një diskutimi në grup; - të luajë role të ndryshme në një diskutim: rolin e drejtuesit, rolin e dëgjuesit ; - të kundërshtojë një pozicion në diskutimet që realizohen në grupe të vogla ose të mëdha; - të paraqesë alternativën personale mbi çështjen a tekstin e caktuar; - të përdorë përmbajtje të përshtatshme për qëllime, audienca, situata dhe kontekste të caktuara; - të respektojë kërkesën për një përmbajtje të ngjeshur duke marrë parasysh faktorin kohë; - të parashtrijë argumentin qartë, me përpikëri, përmes një përmbajtjeje të ngjeshur, e me gjuhë të pasur duke respektuar faktorin kohë; - të analizojë përfundimet e një diskutimi; - të shprehë një mesazh koherent; - të shprehë mendimin kritik për nevojën e dialektalizmave, fjalëve të moçme, për karakterizimin e kohës dhe të karaktereve; - të marrë parasysh rolin e audiencës, e qëllimit, rastit dhe një kohe të caktuar në një diskutim; - të shfrytëzojë pasurinë leksikore e semantike për të shprehur saktë mendimet e tij/saj në diskutime në grupe të

Linja 2. Hetimi dhe kontributi

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja demonstroi aftësitë për të hetuar informacionin dhe për të kontribuar në diskutime të ndryshme. Ai/ajo bën pyetje dhe i përgjigjet audiencës, merr pjesë aktive në diskutim, parafrazon komente të prezantuara me gojë dhe merr parasysh elementet e gjuhës së gjesteve në një prezantim. Nxënës/i,-ja zbaton udhëzime të dhëna me gojë për qëllime të ndryshme, si dhe analizon në mënyrë kritike qëndrimin e autorit. Për të hetuar e kontribuar në diskutime, ai/ajo ushtrohet në veprimtari praktike për tema të fushave të ndryshme.

Linja	Objektiva
Hetimi dhe kontributi	<p>Në përfundim të klasës së 11^{të} nxënës/i,-ja :</p> <ul style="list-style-type: none"> - të bëjë pyetjet e duhura, kur diskutohen tema të ndryshme; - të zgjedhë tekste letrare për të trajtuar tema të ndryshme; - të diskutojë tekste letrare për të zbuluar tema të ndryshme; - t'u përgjigjet pyetjeve të audiencës duke dhënë sqarime, ilustrime dhe plotësime; - të marrë pjesë në mënyrë aktive në diskutime të llojeve të ndryshme për të ndarë me të tjerët mendimet e tij/saj; - të parafranojë komente të prezantuara me gojë nga të tjerët, për të sqaruar këndvështrimin e tyre; - të zbatojë udhëzime të ndryshme me gojë, për të kryer detyra specifike, për t'iu përgjigjur pyetjeve ose për të zgjidhur probleme; - të analizojë në mënyrë kritike qëndrimin ose këndvështrimin e autorit; - të identifikojë elemente verbale dhe joverbale në komunikimin gojor; - të marrë parasysh faktorët (organizimi, stili, mjetet letrare, përzgjedhja e fjalëve, toni, përmbajta, këndvështrimi etj.) që ndikojnë në ndërtimin e mesazhit të tij/saj; - të analizojë punën në grup; - të përdorë elemente të gjuhës së gjesteve, të domosdoshme për të prezantuar mesazhin; - të shpjegojë praninë dhe rolin e varianteve letrare: toskërisht, gegnisht dhe arbërisht, në një tekst letrar; - të marrë parasysh rolin e vlerësimit në komunikimin gojor.

Linja 3. Zgjedhja e fjalëve

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja demonstroi aftësitë e përzgjedhjes së fjalëve të përshtatshme për të sqaruar idetë në një komunikim gojor. Ai/ajo përdor mjete retorike për të shprehur idetë, në diskutime dhe në prezantime me gojë.

Linja	Objektiva
Zgjedhja e fjalëve	<p>Në përfundim të klasës së 11te nxënës/i,-ja :</p> <ul style="list-style-type: none"> - të zgjedhë fjalët e duhura për të ruajtur tonin e përshtatshëm në diskutime e prezantime me gojë; - të zgjedhë fjalët e duhura për të shprehur idetë në diskutime e prezantime me gojë; - të përdorë mjete retorike për të shprehur idetë, në diskutime dhe prezantime me gojë.

Linja 4. Prezantimi me gojë

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja demonstroi aftësitë e domosdoshme për të realizuar një prezantim gojor. Ai/ajo përdori strategjitë efektive për të përcjellë një mesazh gojor duke respektuar faktorin kohë. Nxënës/i,-ja redaktonte drafte (skicime/hartime) të fjalimeve në mënyrë të pavarur, si dhe përpunoi prezantimin gojor për të orientuar audiencën. Ai/ajo prezantoi në mënyrë individuale e në grup tema që lidhen me tekstet e lexuara.

Linja	Objektiva
Prezantimi me gojë	<p>Në përfundim të klasës së 11te nxënës/i,-ja :</p> <ul style="list-style-type: none"> - të prezantojë në mënyrë individuale për një çështje/temë, që lidhet me konceptet dhe temat e trajtuara në tekstet e lexuara; - të prezantojë në grup për një çështje/temë të caktuar, që lidhet me konceptet dhe temat e trajtuara në tekstet e lexuara; - të përdorë një shumëllojshmëri strategjish organizative (tabela, diagramë, grafikë, kllaster); - të demonstrojë strategji efektive të përcjelljes së mesazhit gojor (organizimi, gjuha e gjesteve, fjalor i përshtatshëm); - të respektojë faktorin kohë në prezantimet me gojë; - të përpunojë prezantimin gojor për të orientuar drejt audiencën; - të redaktojë, në mënyrë të pavarur, drafte të fjalimeve; - të analizojë prezantimin e tij për ta përmirësuar atë.

TË DËGJUARIT

Linja 1. Të dëgjuarit e qëllimshëm

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja demonstroi aftësitë e domosdoshme për të dëgjuarit e qëllimshëm. Ai/ajo përqendrohet tek folësi, diskuton dhe zgjeron idetë e

dëgjuara; mban shënime të tilla që demonstrojnë të dëgjuarit e qëllimshëm. Gjatë të dëgjuarit, nxënës/i,-ja dallon retorikat gojore bindës dhe emotive, si dhe zbulon kuptimin e fjalëve të reja nëpërmjet kontekstit në komunikimet gojore. Për të realizuar këto, nxënës/i,-ja merr pjesë në veprimtari praktike, ku dëgjon për tema të fushave të ndryshme.

Linja	Objektiva
Të dëgjuarit e qëllimshëm	<p>Në përfundim të klasës së 11te nxënës/i,-ja :</p> <ul style="list-style-type: none"> - të përqendrojë vëmendjen në mënyrë të përgjegjshme mbi folësin ose mesazhin; - të diskutojë me gojë idetë e dëgjuara; - të zgjerojë me gojë idetë e dëgjuara; - të mbajë shënime të tilla që demonstrojnë të dëgjuarit e qëllimshëm; - të bëjë pyetje të përshtatshme që demonstrojnë të dëgjuarit e qëllimshëm; - të identifikojë fjalët e reja nëpërmjet kontekstit⁴ në komunikimet gojore; - të dallojë retorikat gojore bindëse në një diskutim; - të dallojë retorikat emotive në një diskutim; - të zbulojë kuptimin e fjalëve të reja nëpërmjet kontekstit në komunikimet gojore; - të tregojë sesi zgjedhja e fjalëve dhe e gjesteve zbulojnë qëllimin e folësit.

Linja 2. Të dëgjuarit për të reflektuar

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja zotëron aftësitë për të reflektuar ndaj informacionit të dëgjuar. Ai/ajo përmbledh, parafrazon, zbaton dhe vlerëson përmbajtjen e informacionit të dëgjuar. Nxënës/i,-ja përcakton rastet e përdorimit të argumentit apo të propagandës në komunikimin gojor, si dhe përgjigjet në mënyrë të përshtatshme në një debat.

Linja	Objektiva
Të dëgjuarit për të kuptuar dhe për të reflektuar	<p>Në përfundim të klasës së 11te nxënës/i,-ja :</p> <ul style="list-style-type: none"> - të vlerësojë përmbajtjen dhe mënyrën e prezantimit gojor; - të vlerësojë besueshmërinë e folësit; - të përcaktojë rastet kur përdoret propaganda apo argumenti në komunikimin gojor; - të përgjigjet në mënyrë të përshtatshme në një debat; - të zbatojë përmbajtjen e një informacioni të dëgjuar; - të ndjekë udhëzime gojore për të kryer veprime të

⁴ Fjala kontekst në këtë rast ka kuptimin: sfond, situatë ligjërimore.

	ndryshme; - të parafrazojë informacionin e prezantuar me gojë nga të tjerët; - të përmbledhë informacionin e prezantuar me gojë nga të tjerët.
--	--

TË VËSHTRUARIT

Linja 1. Ndërtimi i domethënies/kuptimit nga forma të ndryshme mediatike

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja demonstroi të kuptuarit e elementeve përbërëse të një mesazhi pamor dhe gojor. Ai/a jo i përdori këto njohuri për të shpjeguar se mesazhet e ndryshme mediatike përcjellin përfaqësime të realitetit social dhe kulturor. Nxënës/i,-ja krahasoi forma të ndryshme mediatike që trajtojnë tema të njëjta, për të zbuluar të veçantat dhe të përbashkëtat e tyre

Linja	Objektiva
Ndërtimi i domethënies/kuptimit nga forma të ndryshme mediatike	Në përfundim të klasës së 11 ^{të} nxënës/i,-ja : <ul style="list-style-type: none"> - të tregojë veçori të mesazheve mediatike të shtypura dhe pamore; - të shpjegojë mënyrën si një produkt mediatik shpreh vlerën e kulturës që e prodhon; - të gjejë elemente që tregojnë se mesazhet mediatike janë përfaqësime të realiteteve sociale që ndryshojnë në periudha dhe vende të ndryshme; - të interpretojë elemente që tregojnë se mesazhet mediatike janë përfaqësime të realiteteve sociale dhe kulturore që ndryshojnë në periudha dhe vende të ndryshme; - të gjejë elemente që tregojnë se mesazhet mediatike janë përfaqësime të realiteteve sociale që ndryshojnë në periudha dhe vende të ndryshme; - të interpretojë elemente që tregojnë se mesazhet mediatike janë përfaqësime të realiteteve sociale dhe ligjërimore që ndryshojnë në periudha dhe vende të ndryshme; - të shpjegojë se mesazhet mediatike përcjellin përfaqësime të realiteteve sociale dhe kulturore që ndryshojnë në periudha dhe vende të ndryshme; - të identifikojë fjalët, tingujt dhe imazhet si mjete shprehëse dhe elemente përbërëse të një mesazhi; - të analizojë aspekte të tekstit të shtypur dhe elektronik që mbështesin këndvështrimin, qëndrimin ose opinionin e autorit;

	<ul style="list-style-type: none"> - të shpjegojë përdorimin e fjalëve, tingujve e imazheve statike dhe të lëvizshme, në mesazhe të ndryshme mediatike, për qëllime të ndryshme; - të tregojë anë të përbashkëta dhe dalluese për mënyrën si forma të ndryshme mediatike (gazeta, radioja, televizioni, interneti etj.) shtjellojnë tema të njëjta.
--	---

Linja 2. Mesazhet pamore dhe verbale

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja demonstroi të kuptuarit e teknikave pamore në një mesazh mediatik. Ai/ajo identifikon stereotipet e ndryshme nëpërmjet këtyre teknikave, në format e ndryshme mediatike; analizon teknikat pamore në mesazhe të ndryshme mediatike dhe zbulon kuptimet që fshihen pas imazheve mediatike.

Linja	Objektiva
Mesazhet pamore dhe verbale	<p>Në përfundim të klasës së 11^{të} nxënës/i,-ja :</p> <ul style="list-style-type: none"> - të identifikojë stereotipe gjinore, etnike etj. në media të ndryshme; - të identifikojë media të ndryshme për stereotipe gjinore, etnike etj.; - të analizojë teknikat pamore (ngjyra, zmadhim/zvogëlimi, këndvështrimi, përzgjedhja e detajeve) në mesazhe të ndryshme mediatike, të përdorura për një audiencë të caktuar; - të gjejë elemente që ndikojnë te mesazhi në një burim mediatik; - të analizojë përparësitë dhe mangësitë e reklamimit pamor dhe gojor; - të vlerësojë besueshmërinë e përmbajtjes së mesazheve të ndryshme mediatike; - të krijojë rubrika vlerësimi për të gjykuar efektivitetin e mesazheve gojore dhe pamore; - të zbulojë kuptimet që fshihen pas imazheve mediatike.

Linja 3. Informimi nga mediat e ndryshme

Përshkrimi i linjës. Nxënës/i,-ja demonstroi aftësitë e përdorimit të burimeve të ndryshme mediatike për të zbuluar marrëdhëniet njerëzore, idetë dhe aspektet kulturore. Ai/ajo identifikon forma, teknika dhe teknologji të përdorura në mesazhe, identifikon ndikimet politike dhe kulturore, ekonomike e sociale dhe diskuton rreth tyre. Analizon përmbajtjen e mesazheve mediatike në lidhje me efektin emocional që ka tek vështruesi, si dhe vlerëson forma të ndryshme mediatike për të kuptuar përshtatshmërinë e mesazhit me audiencën, qëllimin e kontekstin.

Linja	Objektiva
Informimi nga mediat e ndryshme	<p>Në përfundim të klasës së 11te nxënës/i,-ja :</p> <ul style="list-style-type: none"> - të përdorë tekste të medieve të shtypura dhe elektronike për të zbuluar marrëdhëniet njerëzore, idetë dhe aspektet kulturore; - të identifikojë ndikimet politike dhe kulturore, ekonomike dhe sociale në media të ndryshme; - të diskutojë për ndikimet politike dhe kulturore, ekonomike dhe sociale në media të ndryshme; - të identifikojë format, teknikat dhe teknologjitë e përdorura në mesazhe dhe paraqitje të ndryshme mediatike; - të vlerësojë forma të ndryshme mediatike, si p.sh.: televizionin, videon, lojërat, muzikën dhe filmin për të kuptuar përshtatshmërinë e mesazhit me audiencën, qëllimin e kontekstin; - të analizojë përmbajtjen e mesazheve mediatike në lidhje me efektin emocional që ka tek vështruesi; - të vlerësojë shpejtësinë, besueshmërinë dhe tipare të tjera multimediale në përthithjen e mesazhit mediatik.

4. TABELA⁵ E KËRKESAVE TË GJUHËS SHQIPE DHE LETËRSISË NDAJ LËNDËVE TË TJERA

Gjuha shqipe dhe letërsia	Matematika
Të lexuarit Të shkruarit Të folurit Të dëgjuarit Të vështruarit	Nxënës/i,-ja: <ul style="list-style-type: none"> - të përdorë tabela, grafikë dhe diagrame të thjeshta rrethore dhe në shtylla për të prezantuar dhe interpretuar informacione të ndryshme me shkrim dhe me gojë.
Gjuha shqipe dhe letërsia	Arti Pamor
Të lexuarit Të shkruarit Të folurit Të dëgjuarit Të vështruarit	Nxënës/i,-ja: <ul style="list-style-type: none"> - të interpretojë karakteristikat e veprave të artit pamor në periudha të ndryshme kohore dhe kontekste të ndryshme kulturore; - të përdorë elementet dhe parimet e artit pamor për të shprehur emocionet e marra nga një tekst; - të zbulojë shenjat artistike.
Gjuha shqipe dhe letërsia	Gjuha e huaj

⁵ Tabela e kërkesave është hartuar për të tri vitet e shkollimit në gjimnaz.

Të lexuarit Të shkruarit Të folurit Të dëgjuarit Të vështruarit	Nxënës/i,-ja: - të përdorë leksikun e gjuhës së huaj për të shpjeguar etimologjinë e fjalëve me prejardhje të huaj. - të përdorë leksikun e fjalëve të gjuhës shqipe për të shpjeguar kuptimin e fjalëve të huaja.
Gjuha shqipe dhe letërsia	Teknologji
Të lexuarit Të shkruarit Të folurit Të dëgjuarit Të vështruarit	Nxënës/i,-ja: - të shkruajë në Word tekste të llojeve të ndryshme; - përdor programin Power Point për të bërë prezantime të ndryshme; - të përdorë internetin për të nxjerrë informacione të ndryshme; - të ndërtojë tabela, grafikë, diagrame të thjeshta për të përpunuar e prezantuar informacione të ndryshme; - të përdorë mjete të ndryshme elektronike, si: kompjuter, magnetofon, diktufon, video për qëllime të ndryshme.
Gjuha shqipe dhe letërsia	Muzika
Të lexuarit Të shkruarit Të folurit Të dëgjuarit Të vështruarit	Nxënës/i,-ja: - të interpretojë vepra të ndryshme muzikore të periudhave të ndryshme kohore; - të zbulojë vlerat e artit muzikor; - të vlerësojë efektet muzikore në një film a dokumentar, si mjete që ndihmojnë për të kuptuar domethënien e filmit a dokumentarit.

5. KËRKESA PËR ZBATIMIN E PROGRAMIT

Ky program është një dokument zyrtar, pjesë e tërësisë së dokumenteve zyrtare për t'u zbatuar në lëndën e gjuhës shqipe dhe të letërsisë. Dokumentet e tjera kryesore janë korniza kurrikulare e gjimnazit dhe standardet e fushës kurrikulare, ku bën pjesë edhe kjo lëndë. Hartimi i programit është mbështetur si te korniza kurrikulare, ashtu edhe te standardet e fushës.

Për të siguruar përdorimin sa më të mirë të programit është e vlefshme njohja me dokumentet e lartpërmenduar.

Te korniza kurrikulare vëmendje e veçantë u duhet kushtuar:

- synimeve të përgjithshme të kurrikulës së gjimnazit;
- synimeve të linjave ndërkurrikulare;
- vlerësimin të nxënësit me notë;
- parimeve të mësimdhënie/mësimnxënies.

Në mënyrë që tërësia e dokumenteve zyrtare (korniza kurrikulare, standardet e fushës së të nxënësve dhe programi lëndor) të zbatohen më së miri në dobi të nxënësve, përdoruesit e tyre duhet të njohin thellë programet lëndore të lëndës së gjuhës shqipe dhe letërsisë për klasën paraardhëse dhe klasat pasardhëse.

Gjithashtu, përdoruesve të këtyre dokumenteve u lind nevoja të njohin standardet e të gjitha fushave të tjera të të nxënësve dhe të gjitha programet lëndore të të njëjtit vit.

Zbatimi i programit duhet të bëhet duke respektuar parimet e barazisë gjinore, etnike, kulturore, racore e fetare.

Objektivat e programit

Objektivat e programit janë për të gjithë nxënësit dhe të detyruara për përdoruesit e programit. Kjo do të thotë që të gjithë nxënësve duhet t'u jepet mundësia që të nxënë çka përshkruhet tek objektivat.

P.sh.: Lënda e gjuhës shqipe dhe letërsisë

Objekivi: - *të zbulojë funksionin e gjuhës së figurshme të përdorur në një tekst.*

Kjo do të thotë se të gjithë nxënësve duhet t'u jepet mundësia të ushtrohen në zbulimin e funksionit të gjuhës së figurshme të tekstit. Nëse një mësues/e nuk e bën këtë, nuk ka zbatuar programin lëndor.

Një objektiv përmbushet në nivele të ndryshme nga nxënës të ndryshëm. Mësues/i,-ja dhe autorët e materialeve mësimore duhet të mbulojnë të gjithë gamën e niveleve të nxënësve. P.sh.: Lënda e gjuhës shqipe dhe letërsisë

Objekivi: - *të shkruajë tekste bindëse /argumentuese për qëllime dhe audiencë të ndryshme.*

Të gjithë nxënësve duhet t'u jepet mundësia që të ushtrohen në shkrimin e teksteve bindëse/argumentuese, por jo për të gjithë do të pretendohet i njëjti nivel realizimi.

Një nivel arritjeje është zbatimi i të gjithë hapave të domosdoshëm për shkrimin e një teksti bindës/argumentues. Një nivel më i lartë se ky është cilësia e trajtimit të secilit nga hapat e lartpërmendur. Nëse të gjithë hapat do të zhvilloheshin sipas kërkesave të mësuar, atëherë do të kishim përmbushjen e këtij objekivi në një nivel të lartë.

Realizimi i objektivave në tema, njësi dhe renditja e tyre është zgjedhje e lirë e zbatuesit të programit.

Objektivat e programit duhet të jenë të konkretizuar në tekste letrare dhe joletrare, të shkruara dhe jo të shkruara, të përshtatshme për moshën e nxënës/it,-es. Gjatë vitit shkollor, nxënës/i,-ja është i detyruar të lexojë 3-5 libra (vepra letrare ose joletrare, të gjinive të ndryshme, shqiptare dhe të huaja, të periudhave të ndryshme), krahas pjesëve që janë në përbërje të tekstit të gjuhës shqipe.

Sqarime mbi llojet e teksteve

Në përmbajtjen e programit përdoren termat: tekst tregimtar, tekst poetik, tekst dramatik, tekst bindës/argumentues, tekst përshkruar, tekst shpjegues, tekst informativ, tekst eseistik/kulturologjik, të cilët konkretisht do të nënkuptojnë:

- Tekstin tregimtar që tregon një ngjarje/histori të organizuar në prozë. Llojet e teksteve tregimtare mund të jenë imagjinare, të vërteta ose një kombinim i të dyjave, si p.sh.: tregime, fragmente romani, fragmente novele etj.
- Tekstin poetik që shpreh ndjenjat, mendimet, reflektimet etj. Llojet e teksteve poetike janë epike dhe lirike.

- Tekstin dramatik në format e realizimit të tij: tragjedi, komedi, dramë, por edhe spektakli dhe skeçet.
- Tekstin bindës/argumentues që prezanton një argument dhe e mbron ose e kundërshton atë me të dhëna bindëse. Llojet e teksteve bindëse/argumentuese mund të jenë të tipit ese.
- Tekstin përshkrues që përshkruan një person, vend, kujtim, përvojë a objekt. Llojet e teksteve përshkruese mund të jenë të tipit ese.
- Tekstin shpjegues që shpjegon dukuri, çështje a tema të ndryshme. Llojet e teksteve shpjeguese mund të jenë: ese, receta, artikuj, dokumente qeveritare etj.
- Tekstin informativ që prezanton të dhënat e nevojshme mbi një çështje a temë të caktuar. Llojet e teksteve informative mund të jenë: memorandumë, shënime, letra të llojeve të ndryshme, raportime, manuale etj.
- Tekstin eseistik që zakonisht e ndërthur shijen personale edhe me disa përfundime shkencore, por ku parësore është paraqitja bukur e mendimit.
- Tekstin kulturologjik që gërshetohet dhe shpalos përvojat e shumta të dijeve dhe shkencave, klasike dhe moderne.

Në klasën e 11^{të} do të punohet me tekste përshkruese (ese), tekste shpjeguese (ese), tekste bindëse /argumentuese (ese), tekste informative (memo, raporte, manuale), tekste tregimtare (tregime, fragmente romani/novele), tekste poetike dhe tekste dramatike që u përkasin drejtimeve të ndryshme letrare.

Pjesët duhet të jenë të përshtatshme për moshën e nxënësve dhe të përfshijnë vepra të shquara të letërsisë shqiptare (60%) dhe botërore (40%).

Kritere për përzgjedhjen e fragmenteve dhe veprave të detyruara

- Fragmentet e përdorura në tekstin e nxënësit të gjuhës shqipe dhe letërsisë duhet të realizohen në jo më pak se 3 orë (secila). Përveç kriterëve të përzgjedhjes së fragmentit, ai duhet të përmbush objektiva të ndryshme për të lexuarit, të shkruarit, të folurit, të dëgjuarit dhe të vështruarit.
- Përdoruesit e programit janë të lirë të zgjedhin nga lista rekomanduese. Pjesët e përzgjedhura duhet të trajtohen në tekstin e nxënësit duke respektuar parimin gjinor, si dhe duke filluar nga krijimtaria e periudhës më të hershme.
- Veprat e përzgjedhura si të detyruara për t'u trajtuar të plota duhet të realizohen në jo më pak se 6-7 orë secila. Edhe këto vepra, përveç kriterëve të përzgjedhjes duhet të përmbushin objektiva të ndryshme për të lexuarit, të shkruarit, të folurit, të dëgjuarit dhe të vështruarit.
- Përzgjedhja e veprave duhet të bëhet duke respektuar parimin gjinor, por edhe atë gjithëkohor dhe gjithëhapësinor, si dhe duke filluar nga krijimtaria e periudhës më të hershme. Ato nuk duhet t'i përkasin të njëjtës periudhë letrare.
- Është e detyrueshme që vepra e përzgjedhur të lexohet e plotë.
- Përdoruesit e programit duhet të pasqyrojnë në tekstin e nxënësit të gjitha veprimtaritë e domosdoshme për trajtimin e plotë të veprës.

- Tërësia e veprave dhe e fragmenteve të planifikuara në tekstin e nxënësit duhet të përmbushin të gjitha objektivat e programit.

Rekomandime

Për të përmbushur objektivat e lëndës, përdoruesit e programit mund të përzgjedhin vepra dhe pjesë nga autorët e mëposhtëm të letërsisë shqiptare dhe botërore, të periudhave të ndryshme.

Teksti poetik

Dante Aligeri “Komedia Hyjnore”, Pjetër Budi “Dokrtinë e Kërshtenë”, Pjetër Bogdani “Sibilat”, Jeronim De Rada “Serafina Topia”, Zef Serembe “Më të bukurës në Strigar”, Naim Frashëri “Lulet e verës”/ “Bagëti e bujqësi”, Asdreni “Psalme murgu”, Ndre Mjeda “Juvenilja”, Gjergj Fishta “Mrizi i zanave” “Lahuta e Malcisë”, Zef Skiroi “Mili dhe Hajdhia”, Lasgush Poradeci “Vallja e Yjeve”/“Ylli i zemrës”, Fan.S.Noli “Album”, Migjeni “Vargjet e lira”, Arshi Pipa “Lundërtari”, Martin Camaj “Lirika mes dy moteve”, “Nema, Buelli dhe Palimpsesti, Dritëro Agolli “Pelegri i vonuar”, Ismail Kadare “Poezi”, Bujar Xhaferri “Lirika”, Esad Mekuli “Poezi”, Azem Shkreli “Lirika”, Beqir Musliu “Poezi”, Frederik Reshpja “Poezi”, Mimoza Ahmeti “Bëhu i bukur”, Luljeta Lleshanaku “Fëmijet e natyres”, Visar Zhiti “Lirika”, Xhorxh Gordon Bajron “I burgosuri i Shilonit”, Persi Bishi Sheli “Prometeu i çliruar”, Hajnrih Hajne “Lirika”, Johan Volfang Gëte “Fausti”, Viktor Hygo “Antologji poetike”, Rainer Maria Rilke “Elegji duinase”, Stefan Malarme “Lirika”, Adam Mickieviç “Sonete”, Aleksandër Pushkin “Eugen Onjegin”.

Teksti tregimtar

Pjetër Budi “Pasqyra e të Rrëfyemit”, Pjetër Bogdani “Çeta e profetëve”, Miguel Servantes “Don Kishoti”, Honore Balzak “Xha Gorio”, Gustav Flober “Zonja Bovari”, Uiliam Theker “Panairi i Kotësive”, Nikollaj Gogol “Tregimet e Pjetërburgut”, Anton Çehov “Tregime dhe novela”, Mitrush Kuteli “Tregime”, Gi de Mopasan “Tregime dhe novela”, Lev Tolstoj “Novela”, Fjodor Dostojevski “Net të bardha”, Samërsset Moom “Tregime”, Frensis Skot Fitzxherald “Kthim në Babiloni”, Ernest Heminguej “Dëborat e Kilimanxharos”, Milan Kundera “Shakaja”, Xhorxh Oruell “Ferma e kafshëve”, Ernest Koliqi “Tregime”, Faik Konica “Katër përralla nga Zullulandi”, Migjeni “Novelat e qytetit të Veriut”, Petro Marko “Qyteti i fundit”, Niko Kazanzaqis “Kapedan Mihali”, Ismail Kadare “Kështjella”, Dritëro Agolli “Tregime dhe novela”, Zhorzh Sand “Pellgu i djallit”, Martin Camaj “Rrunggaja në mars”, Kasëm Trebeshina “Odin Mondvalsen”.

Teksti dramatik

Eskili “Orestia”, Sofokliu “Edipi mbret”, Euripidi “Medea”, Plauti “Komedi”, Uiliam Shekspir “Hamleti”/“Makbethi”, (Zhan Baptist Pokëlen) Molier “Borgjezi fisnik”/“I sëmuri imagjinar”, Zhan Rasini “Andromaka”, Gotold Efraim Lesing “Emilja Galoti”, Henrik Ibsen “Armiku i popullit”/ “Shtëpi kukulle”, Xhorxh Bernard Shou “Pigmaljoni”, Anton Santori “Emira”, Gjergj Fishta “Jerina ose mbretëresha e luleve”, Fan S. Noli “Izraelitë e filistinë”, Teki Dervishi “Drama”, Anton Çehov “Kopshti i qershive”, Andon Zako Çajupi “14 vjeç dhëndër”, Ethem Haxhiademi “Abeli”, Kasëm Trebeshina “Drama”, Anton Pashku “Gof” dhe “Sinkopa”, Martin Camaj “Loja e mbasdrekes”.

Teksti eseistik dhe ligjërime

Plutarku, Faik Konica, Fan S. Noli, Mithat Frashëri, Mitrush Kuteli, Branko Merxhani, Tajar Zavalani, Eqerem Çabej, Ismail Kadare, Behar Gjoka, Selman Riza, Ibrahim Rugova, Engjëll Sedaj, Wiliam Folkner, Virxhinia Vulf, Arshi Pipa, Aurel Plasari, Sabri Hamiti, Zeqiraj Neziri, Floresha Dado, Shaban Sinani, Ardian Klosi, Artan Fuga, Agim Vinca, Rexhep Qosja.

Dokumente

Dokumente, ligjërime e fjalime historike e politike të rëndësishme, të figurave të shquara shqiptare dhe të huaja.

Lista nga do të përzgjidhen veprat e plota të detyruara:

Poezi

Naim Frashëri "Histori e Skënderbeut", Gjergj Fishta "Mrizi i zanave", Aleksandër Pushkin "Eugen Onjegin",

Prozë

Honore Balzak "Evgjeni Grande"/ Xha Gorio, Petro Marko "Qyteti i fundit", Ismail Kadare "Kështjella"/ "Gjenerali i ushtrisë së vdekur", Kasëm Trebeshina "Kënga Shqiptare".

Dramë

Uiliam Shekspir "Mbreti Lir"/ "Makbeth"/ "Hamleti", Henrik Ibsen "Shtëpi kukulle"/ "Armiku i popullit", A. Z. Cajupi "14 vjeç dhëndër", Gjergj Fishta "Jerina ose mbretëresha e luleve"

Përkthyes të njohur (sipas renditjes alfabetike):

Aurel Plasari, Dritëro Agolli, Edmond Tupja, Fan Noli, Gjon Shllaku, Ismail Kadare, Lasgush Poradeci, Mira Meksi, Misto Treska, Mitrush Kuteli, Pashko Gjeçi, Pavli Qesku, Robert Shvarc, Sotir Caci, Sotir Papakristo, Tajar Zavalani, Vedat Kokona etj.

Teksti tregimtar	15%
Teksti poetik	15%
Teksti dramatik	15%
Teksti bindës/argumentues	15%
Teksti përshkrues	15%
Teksti shpjegues	15%
Teksti informativ	5%
Teksti eseistik	5%

Punët me shkrim që duhet të realizojë nxënës/i,-ja i klasës së 11^{të}

Punët me shkrim duhet të vlerësohen për të gjithat hapat e procesit të të shkruarit (Hapat janë të detajuara tek objektivat e linjave).

Parafrazim dhe përmbledhje
Përmbledhje analitike
Ese përshkruese
Tekst tregimtar (tregim)
Ese shpjeguese
Tekst informativ
Ese bindëse/argumentuese

Produktet që duhet të vështrojë nxënës/i,-ja i klasës së 11^{të}

Reklama
Fotografia
Piktura
Skulptura

Prezantimet me gojë që duhet të realizojë nxënës/i,-ja i klasës së 11^{të}

- Një prezantim individual për një çështje/temë⁶ që lidhet me konceptet dhe temat e trajtuara në tekstet e lexuara.
- Dy prezantime në grup për çështje a tema të caktuara⁷ që lidhen me konceptet dhe temat e trajtuara në tekstet e lexuara.

Orët mësimore

Programi i gjuhës shqipe dhe i letërsisë për klasën e 11^{të} është strukturuar në linja që vijnë njëra pas tjetrës, por nuk do të thotë se mësimdhënia/mësimnxënia do të zhvillohet në këtë renditje gjatë vitit shkollor. Është e rëndësishme të theksojmë se brenda një ore mësimi duhet të realizohen: të lexuarit, të shkruarit, të folurit, të dëgjuarit, të vështruarit, pra, ***nxënës/i,-ja do të ushtrohet për të pesë aftësitë brenda orës së mësimi***, pavarësisht se cila linjë do të ketë *peshë specifike* më të madhe.

Përdoruesit e programit duhet të respektojnë sasinë e orëve vjetore të lëndës. Një vend të rëndësishëm zë edhe përpunimi i njohurive.

Përpunimi i njohurive

Përpunimi i njohurive përmban:

- përsëritjen e njohurive bazë (konceptet themelore);
- testimin e njohurive bazë;
- integrimin e njohurive të reja me njohuritë paraardhëse;

---

⁶ Tema ose çështja për prezantim është mirë të caktohet nga nxënësi, pasi ai është mësuar të zgjedhë e të diskutojë tema. Nëse nxënës/i,-ja e ka të vështirë ta përzgjedhë temën, atëhere mund të ndihmohet nga mësues/i,-ja.

⁷ I njëjti sqarim

- integrimin e njohurive të reja me njohuritë e lëndëve të tjera (ndonëse këto integrame do të përshkojnë zhvillimin e çdo ore mësimore, gjatë përpunimit i duhet kushtuar kohë e posaçme);
- projektin kurrikular lëndor;
- përsëritjen vjetore (pavarësisht nga ndarja në linja, lënda duhet parë si një e tërë).
- testimin vjetor (nuk është i detyruar).

6. VLERËSIMI

Vlerësimi i nxënës/it,-es përshkon gjithë procesin mësimor dhe shërben për përmirësimin e këtij procesi.

Vlerësimi i nxënës/it,-es nuk ka për qëllim të vetëm vendosjen e notës dhe as nuk përfundon me vendosjen e saj.

Vlerësimi mbështetet tërësisht në objektivat e programit lëndor dhe mësues/i,-ja nuk ka të drejtë të vlerësojë nxënësit për ato objektiva të arritjes që nuk përshkruhen në program.

Objektiv i vlerësimit nuk janë vetëm njohuritë dhe aftësitë, por edhe qëndrimet e nxënësve, si qëndrimet etiko-sociale në përgjithësi dhe ato të bashkëpunimit me të tjerët, në veçanti.

Mësues/i,-ja zhvillon vetë dhe ndihmon nxënësit të zhvillojnë një larmi mënyrash vlerësimi.

Kritere specifike për vlerësimin në lëndën e gjuhës shqipe dhe të letërsisë

- Mësues/i,-ja mund ta vlerësojë nxënës/in-en për aftësitë e të folurit dhe të shkruarit për një larmishmëri audiencash dhe qëllimesh nëpërmjet disa mënyrash, si:
  - Ditari mësimor i nxënës/it,-es: kjo mënyrë vlerësimi ndihmon nxënës/in,-en të qartësojë mendimet e të përgatitet për diskutimin në klasë, të zbatojë efektivisht elemente të procesit të shkrimit dhe bën të mundur që mësues/i,-ja të vlerësojë përdorimin efektiv të gjuhës, si dhe qëndrimet e nxënësve.
  - Diskutimi mbi një film/dokumentar: kjo mënyrë vlerësimi ndihmon nxënës/in,-en të kuptojë përmbajtjen e të zgjerojë mendimet dhe bën të mundur që mësues/i,-ja të vlerësojë aftësitë analitike e gojore të nxënës/it,-es, si dhe mënyrën e aplikimit të njohurive në jetën e përditshme.
  - Prezantimi me gojë: kjo mënyrë vlerësimi ndihmon nxënës/in,-en të lexojë në mënyrë efektive dhe bën të mundur që mësues/i,-ja të vlerësojë sesi ai/ajo sintetizon materialin e një teksti.
  - Shkrimi i esesë përshkruese: kjo mënyrë vlerësimi ndihmon nxënës/in,-en të qartësojë mendimet e të përdorë efektivisht elementet e procesit të shkrimit dhe bën të mundur që mësues/i,-ja të vlerësojë aftësitë e tij/saj shkruese.
- Vlerësimin e aftësive për të lexuar, për të dëgjuar dhe për të vështruar materiale të formave të ndryshme mediatike, mësues/i,-ja mund ta bëjë duke përdorur mënyra të tilla, si:

- Lexim dhe diskutim në grup i një fragmenti: kjo mënyrë vlerësimi ndihmon nxënës/in,-en të zhvillojë strategjitë e të lexuarit e të reflektojë ndaj tekstit. Gjithashtu, bën të mundur që mësues/i,-ja të vlerësojë strategjitë e të lexuarit dhe aftësitë reflektuese.
  - Shikim dhe diskutim në grup i një filmi/dokumentari: kjo mënyrë vlerësimi ndihmon nxënës/in,-en të kuptojë përmbajtjen e të zgjerojë mendimet dhe bën të mundur që mësues/i,-ja të vlerësojë aftësitë analitike dhe gojore të nxënës/it,-es, si dhe mënyrën e aplikimit të njohurive në jetën e përditshme.
- Vlerësimin e aftësive për të përzgjedhur përmes strategjive të ndryshme, për të kompletuar projekte individuale dhe në grup, mësues/i,-ja mund ta bëjë duke përdorur mënyra të tilla, si:
    - Krijimi i rubrikës së vlerësimit: kjo mënyrë vlerësimi ndihmon nxënës/in,-en të mendojë në mënyrë analitike e të njohë mirë standardet për realizimin e projekteve. Gjithashtu, kjo mënyrë vlerësimi bën të mundur që mësues/i,-ja të vlerësojë aftësitë e tij/saj analitike, përzgjedhjen dhe vendimmarrjen mbi standardet e kompletimit të një projekti.
    - Përcaktimi i temës së projektit: kjo mënyrë vlerësimi ndihmon nxënës/in,-en të bëjë zgjedhje të kuptimshme dhe bën të mundur që mësues/i,-ja të vlerësojë aftësitë dhe arsyet e tij përzgjedhëse.
  - Vlerësimin e aftësive për të reflektuar mbi tekstin dhe për të mbajtur qëndrime, mësues/i,-ja mund ta bëjë duke përdorur mënyra të tilla, si:
    - Shkrimi i esesë argumentuese: kjo mënyrë vlerësimi ndihmon nxënës/in,-en të përdorë argumentet e të bëjë kërkime për t'i mbrojtur ato. Gjithashtu, kjo mënyrë vlerësimi bën të mundur që mësues/i,-ja të vlerësojë aftësitë logjikuese të nxënës/it,-es, si dhe përdorimin e informacionit të marrë nga tekstet e lexuara.
    - Debati mbi një temë të caktuar: kjo mënyrë vlerësimi ndihmon nxënës/in,-en të ndërtojë dhe mbrojë qëndrimet e tij/saj me gojë. Gjithashtu, kjo mënyrë vlerësimi bën të mundur që mësues/i,-ja të vlerësojë aftësitë e tij/saj, për të parashtruar mendimin dhe për ta mbrojtur atë.
    - Diskutimi në grup mbi qëllimin e autorit/autore: kjo mënyrë vlerësimi ndihmon nxënës/in,-en të punojë me tekstin për të përcaktuar qëllimin e autorit/autore dhe bën të mundur që mësues/i,-ja të vlerësojë mendimin e tij/saj analitik, si edhe të dëgjuarit aktiv.
    - Shkrimi i një letre zyrtare: kjo mënyrë vlerësimi ndihmon nxënës/in,-en të mbajë qëndrim mbi një çështje të mprehtë sociale, të vlerësojë informacione të marra nga burime të ndryshme dhe t'i sintetizojë ato në një letër drejtuar një institucioni. Gjithashtu, bën të mundur që mësues/i,-ja të vlerësojë aftësitë e nxënës/it,-es për të gjykuar vlefshmërinë, objektivitetin, cilësinë dhe besueshmërinë e informacionit që ai/a jo lexon, dëgjon dhe vështron.

Vlerësimi mund të bëhet individual ose në grup, në klasë ose jashtë saj. Nxënës/i,-ja vlerësohet me notë, ndërsa demonstroi arritjet e tij/saj me gojë, me shkrim ose nëpërmjet veprimtarish a produktesh të tjera, si: shkruan, lexon, vlerëson, zbaton, analizon etj.

Në punime të nxënësve me grupe të vogla, mësues/i,-ja parashtron peshën e vlerësimit me notë të grupit në tërësi dhe të secilit nxënës në veçanti.

Mësues/i,-ja duhet ta vlerësojë nxënës/in,-en jo vetëm për produktin përfundimtar, por për të gjitha hapat e procesit të shkruarit.

Mësues/i,-ja nuk e ka të detyrueshëm vlerësimin me notë të nxënësve në çdo orë mësimore dhe të vendosë nota në regjistër për çdo orë mësimore. Si rregull, nxënësit dhe mësuesit duhet të bashkëbisedojnë si partnerë rreth përvetësimit të njohurive të fituara në orët e kaluara dhe kryerjes së detyrave jashtëklase.

Herë pas here mësues/i,-ja duhet të vlerësojë me notë duke ua bërë të qartë nxënësve që në fillim qëllimin e vlerësimit dhe kriteret e tij.

Vlerësimi me shkrim shërben për aftësimin e komunikimit me shkrim dhe mund të realizohet jo vetëm me laps e letër, por edhe në rrugë elektronike.

Mësues/i,-ja vlerëson nxënës/in,-en me notë për parashtrimet me shkrim në provimet periodike me shkrim dhe në prezantimet me shkrim të punimeve të tij/saj, të zhvilluara vetë ose në grup.

Mësues/i,-ja planifikon provime periodike me shkrim për blloqe të gjera orësh mësimore, të cilët i bashkojnë objektiva të ndërlidhur të nxënësve. Në përshtatje me qëllimin e vlerësimit me shkrim, ai/ajo përdor lloje të ndryshme testesh, që nga minitestet pakminutëshe për një objektivi të veçantë të nxënësve, tek ato njëorëshe; teste me alternativa ose zhvillim, ose të llojeve të ndryshme, projekte kurrikulare etj.

Një formë e parashtrimit me shkrim nga nxënësit është dhe provimi përfundimtar.

Portofoli i nxënës/it,-es, si një mundësi vlerësimi e vetëvlerësimi, është një koleksion i punimeve të tij/saj, përgjatë vitit shkollor, për një lëndë të caktuar. Ai mund të përmbajë provime me shkrim, ese tematike, projekte kurrikulare, ose të llojeve të ndryshme etj. Ai i përngjet një albumi me anën e të cilit mësues/i,-ja, nxënës/i,-ja vetë dhe prindërit e tij/e saj gjejnë informacion të shpejtë dhe të përmbledhur rreth progresit të nxënës/it,-es. Përzgjedhjet për portofolin bëhen nga nxënësit, mësues/i,-ja rekomandon.

Çrregullime të diagnostikuara, si: disleksia, vështirësi të veçanta gjuhësore, p.sh.: të fëmijëve të ardhur rishtas nga emigracioni, merren parasysh nga mësues/i,-ja duke u mundësuar këtyre nxënësve të vlerësohen me mënyra të posaçme, duke përjashtuar atë me shkrim apo me gojë.